

بافت قدیمی روستایی و قلعه‌ها

با توجه به قدمت استان در گذشته نشان از آثار و بقایای باستانی بیشماری بوده که خود شهرها و روستاهای استان از این آثار بی بهره نبوده‌اند. که برای شهرها به مختصر اشاره‌ای شد. حال با توجه به پیشینه فوق روستاهای استان به بهره نبوده و حتی مرکز یک حکومت خاص با توجه به توپوگرافی منطقه و وضعیت خاص آن از اهمیت خاصی برخوردار بوده که روستای‌های اورامان تخت و درکی در شهرستان مریوان، روستای پالنگان در شهرستان کامیاران، روستای صلوات‌آباد خسروآباد گروس در شهرستان بیجار و روستای نگل در شهرستان سنندج را نام برد. تقریباً بعضی از این شهرها و روستاهای استان دارای قلعه‌هایی بوده که زندگی را در آن زمان با توجه به آثار باقی مانده مرکز حکومت و زندگی بوده‌اند مانند قلعه پالنگان و چنگیز قلعه و قلعه حسن خان و قلعه سنندج و قلعه قمچقای و قلعه مریوان را نام برد. یکی از روستاهای فوق الذکر از اهمیت ویژه‌ای برخوردار بوده که به اختصار توضیح می‌دهیم.

روستای پالنگان

یکی از روستاهای استان است که بافت معماری پلکانی آن در استان کردستان دارای ارزش ویژه‌ای است. این روستا که در دهستان ژاورود از شهرستان کامیاران واقع شده، در حدود ۴۷ کیلومتری شمال غربی شهر کامیاران قرار دارد. این روستا علاوه بر داشتن معماری زیبا، دارای چشمه‌ها، آبشارها و طبیعتی سرشار از زیبایی منحصر به فرد در استان کردستان است و در کنار رودخانه‌ای قرار گرفته که به سیروان می‌پیوندد.

این ناحیه یکی از مراکز مهم کردستان از دوره سلجوقی به بعد بود و قلعه پالنگان که مجاور روستا و در بالای کوه قرار گرفته، موید این امر است. با توجه به بقایای آسیابها، مساجد و منازل قدیمی و باغ‌های زیبای این روستا، بعید به نظر نمی‌رسد که شالوده اصلی آن به دوره ساسانی بازگردد.

قلعه پالنگان در ۱۵ کیلومتری شهر کامیاران و ابتدای منطقه اورامانات قرار دارد در ۸۰۰ متری روستای پالنگان در دره زیبای تنگی ور و در محل چشمه‌های پر آب شیخ علاالدین و شیخ خاتون و شیخ عمر قلعه پالنگان وجود داشت که اکنون بقایای اتاق‌ها و آتشکده‌ها و پل‌های قدیمی پابرجاست. آثار به دست آمده از قلعه مانند یک دروازه سنگی بزرگ و بقایای پل‌های ساخته شده بر روی رودخانه، قدمت آن را به دوره پیش از اسلام می‌رساند. قلعه تا بعد از انتقال مرکز حکومت خاندان اردلان از پالنگان به حسن‌آباد یعنی در حدود قرن دهم هجری قمری آباد بود.

روستای پالنگان (کامیاران)

چنگیز قلعه

نزدیک شهر بیجار و در بیست کیلومتری شهر، بر بالای کوهی در جاده بیجار - سنندج بقایای قلعه‌ای وجود دارد که به چنگیز قلعه معروف است. این قلعه که فقط بقایای دیوارها و آب انبارهای آن باقی مانده، در گذشته دارای تاسیساتی مهم در منطقه بود. آثار دوره تاریخی احتمالاً ساسانی و دوره اسلامی را نشان می‌دهد.

قلعه قمچقاي

این قلعه در ۴۵ کیلومتری بیجار و روی یکی از کوه‌های بلند منطقه قرار دارد. تاریخ قلعه احتمالاً به دوره ساسانی تعلق دارد. آب انباری که به ارتفاع ۱/۴۰ متر در کوه ساخته شده، تونل با ۴۲ پله و راهرویی که آن را هم در دل کوه حفر کرده‌اند، نشانه‌های دیگری از اهمیت ویژه این قلعه و آب‌انبار آن است. منبع‌های ذخیره آب که توسط تونل پله‌داری به پائین راه می‌یابد، تا حدودی به آب انباری که در زندان سلیمان وجود دارد شبیه است و نشانه دیگری از قدمت قلعه تا دوره مانایی است.

قلعه مریوان (قلعه هلوخان)

در روزگار حکمرانی سرخاب بیگ اردلان حدود سال ۹۴۵ هجری قمری در سه کیلومتری جنوب شرقی شهر فعلی مریوان قلعه‌ای روی کوه ساخته شد که به قلعه هلوخان یا قلعه ایمام شهرت یافت. این قلعه از آجر بود و آثار و آب انبار آن که از سنگ تراشیده شده، به عنوان شالوده آخرین بنای قلعه، هنوز برجا مانده است.